

zasoby navchannya. – 2017. – # 3 (59). – S. 51-61. – Rezhym dostupu do zhurn. : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1674/1190>

2. Vakalyuk T. A. Osnovni kharakterystyky khmaro oriyentovanoho navchal'noho seredovyscha dlya pidhotovky bakalavriv informatyky / T. A. Vakalyuk // Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya #2. Komp'yuterno-oriyentovani systemy navchannya: Zb. nauk. prats' /Redrada. – K.: NPU imeni M.P. Drahomanova, 2017. – # 19 (26). – 260 s. – S. 154-157

3. Vakalyuk T. A. Model' khmaro oriyentovanoi systemy pidtrymky navchannya bakalavriv informatyky [Elektronnyy resurs] / T. A. Vakalyuk // Informatsiyi tekhnolohiyi i zasoby navchannya. – 2016. – # 6 (56). – S. 64-76. – Rezhym dostupu do zhurn. : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1415/1098>

4. Vakalyuk T. A. Perevahy vykorystannya khmaranoi LMS NEO pered inshymy analohamy pry proektuvanni khmaro oriyentovanoho seredovyscha navchannya dlya pidhotovky bakalavriv informatyky / T. A. Vakalyuk // Sbornyk materialov XII Mezhdunarodnoy konferentsyy «Stratehiya kachestva v promyshlennosti y obrazovanyu» (30 maya - 2 yunya 2016 h., Varna, Bolharyya). – Mezhdunarodnyy nauchnyy zhurnal Acta Universitatis Pontica Euxinus – Spetsyal'nyy vyprusk. – Dnepropetrovsk, Varna. – 2016. – S. 505-510.

5. Khmaro oriyentovana systema pidtrymky navchannya bakalavriv informatyky [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : URL : <https://zsucloudinform.neolms.com>. – Nazva z ekrana.

Отримано редакцією 06.09.2017 р.

УДК 378.147: 316.47

Людмила Іванівна Міщик,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, e-mail: kaf_soc.ped@i.ua

Тетяна Миколаївна Тюльпа,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, e-mail: tyulpatnt@gmail.com

ОБҐРУНТУВАННЯ СУТНОСТІ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ ЯК СОЦІАЛЬНО СПРЯМОВАНОГО ВИДУ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті представлено аналіз можливостей соціономічних професій, в яких найважливішою і основною характеристикою суб'єкта праці є соціальна спрямованість, розкрито рівень їх соціального призначення, суспільну обумовленість та ступінь включення в соціальний контекст суспільства. Характеризується соціальна взаємодія як предмет професійного впливу представників соціономічних професій, що передає характер і зміст відносин між людьми і соціальними групами. Розглядається така особливість соціономічних професій як діяльність, що, допомагає, і є головним елементом професійної діяльності фахівця.

Ключові слова: фахівці соціономічних професій, соціальна спрямованість, діяльність, що допомагає.

Постановка проблеми. Початок ХХІ століття ознаменувався радикальними змінами всіх сфер життєдіяльності людини, обумовивши необхідність нагального вирішення проблеми збереження її соціального благополуччя. У зв'язку з глибокими світоглядними і соціально-економічними змінами, що відбуваються в нашій країні, демократизацією і гуманізацією суспільства, різко зросла значущість професій соціономічного типу, тісно пов'язаних з особистістю, з індивідуальністю людини, сенсом його життя, місією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження джерельної бази виявило значний інтерес до виявлення різних аспектів зазначеної проблеми. У дисертації «Теоретико-методологічні засади застосування інноваційних технологій у підготовці фахівців соціономічних професій у вищій школі» Л. Буркова розробила теоретико-методологічні засади обґрунтування групи соціономічних

професій та підходи до підготовки фахівців у вищій школі, довела необхідність виокремлення групи соціономічних професій на основі виявлення та аналізу загального предмета та характеристик професійної діяльності, з'ясувала особливості фахових характеристик соціономічних професій, визначила спільний предмет професійної діяльності. Основне завдання дослідження І. Богданової полягає в розробленні шляхів формування певних знань, умінь та навичок, а також специфічних якостей фахівців соціономічної сфери в системі вищого закладу освіти. Сучасні науковці також досліджували специфіку формування професійної надійності фахівців соціономічної сфери діяльності (В. Корнешук); підготовку майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності (В. Сторож); основні напрями професійного розвитку фахівців соціономічної сфери в діяльності професійних об'єднань й асоціацій України (О. Пришляк). Проблеми соціальної спрямованості соціономічних професій частково порушувались у працях Т. Брессо, С. Гвозд'ї, О. Горіна, В. Ісаєва, А. Скріпкіної, С. Сорокоумової тощо, але не стали предметом окремої уваги.

Формування мети статті. З огляду на недостатність вивчення та аналізу можливостей соціономічних професій як соціально спрямованого виду діяльності вважаємо за необхідне проаналізувати рівень їх соціального призначення, суспільну спрямованість та ступінь включення в соціальний контекст суспільства.

Викладення основного матеріалу. Соціономічні професії – це дуже широкий клас професій (психологи, педагоги, соціальні педагоги, соціальні працівники тощо), до якого належать усі ті галузі професійної діяльності, де головним предметом праці є інша людина, а найважливіша і основна характеристика професійної діяльності суб'єкта праці – це соціальна спрямованість такої діяльності.

В умовах соціально-економічних змін радикально змінюється призначення фахівця соціономічних спеціальностей, його суспільний статус, відповідно, змінюються і вимоги до його професійних якостей. Сучасному суспільству потрібен фахівець-професіонал, фахівець-громадянин, фахівець-Людина. Професійна діяльність таких фахівців спрямована на досягнення таких гуманістичних і суспільних ідеалів, як добробут, здоров'я, висока якість життя, повноцінний розвиток індивідів і груп у різних формаціях індивідуального та соціального життя, від їхнього професіоналізму залежить самопочуття, здоров'я і життя інших людей, що звернулися до них за допомогою і підтримкою.

Не дивлячись на вічність і незмінність цих завдань, кожна епоха вносить свою неповторну специфіку в ці вимоги. Аналізуючи сутність фахівця соціономічного профілю, здатного здійснювати широку соціокультурну діяльність у відкритому соціальному середовищі, ми не можемо ігнорувати тенденції, уявлення і погляди, що склалися в науці щодо їх професійної діяльності в контексті вирішення соціальних проблем особистості і суспільства.

Діяльність – це особлива форма активного ставлення людини до зовнішнього світу, змістом якої є його доцільна зміна і перетворення. Поняття діяльності є однією з фундаментальних категорій класичної філософської традиції, що фіксує у своєму змісті акт зіткнення цілеспрямованої волі суб'єкта, з одного боку, і об'єктивних закономірностей буття – з іншого. Будь-яка осмислена діяльність охоплює мету, засоби, результат і сам процес, невід'ємною характеристикою діяльності є її усвідомленість. Діяльність – реальна рушійна сила як індивідуального, так і суспільного життя і умова існування людини, суспільства і культури. Саме матеріально-перетворювальній предметній діяльності людина зобов'язана як своїм початковим становленням, так і збереженням і розвитком усіх людських якостей у ході історичного процесу.

У своїх дослідженнях Р. Немов зазначає: «Діяльність – форма соціальної активності людини, що має продуктивний характер, регулюється на основі розуму, свідомості й волі, спрямована на створення нових предметів матеріальної чи духовної культури або на власний психологічний розвиток людини» [1, с. 289].

В історії пізнання поняття діяльності відіграло подвійну роль: по-перше, світоглядного, пояснювального принципу, по-друге, методологічної підстави ряду соціальних наук, де діяльність людини стає предметом вивчення. З точки зору сучасної психології та педагогіки діяльність розглядається:

- як сукупність дій, об'єднаних спільною метою, що виконують певну суспільну функцію (А. Леонт'єв, І. Рожков);
- як активна поведінка людини, спрямована на задоволення тих чи інших потреб (М. Варій, Р. Немов);

– як особливий вид соціальної діяльності, спрямований на передавання від старших поколінь молодшим накопичених людством культури і досвіду, створення умов для їхнього особистісного розвитку та підготовку до виконання певних соціальних ролей у суспільстві (Л. Беляєва, Н. Ракова).

У будь-якій, у тому числі й в соціально спрямованій діяльності, виділяються і досліджуються її об'єктні властивості:

– цілепокладання, що відрізняє людську діяльність від реактивності тварин на основі пристосування їх до умов життя;

– перетворювальний характер людської діяльності на відміну від пристосування тварин до середовища проживання, діяльність людини з перспективою вдосконалення свого оточення, перетворення світу, революційний характер діяльності;

– предметність діяльності людини, що виражає її об'єктивно матеріальну основу, її зв'язок з навколишнім світом;

– усвідомлений характер людської діяльності, що розкриває її суб'єктність і виявляється в цілеспрямованості, в прогнозуванні діяльності, в перспективних прагненнях людини.

Серед різних видів діяльності людини особливе місце належить професійно-трудовій, що утворює основну форму соціальної активності суб'єкта. Термін «професія» походить від латинського «profetior» – «оголошую своєю справою». Під професією, як правило, розуміють «вид трудової діяльності, заняття, що вимагає певної підготовки і що є, зазвичай, джерелом існування» [2, с. 86], а найбільш узагальненим є визначення професії, обґрунтоване ще в 1913 р. С. Богословським: «Професія є діяльність, і діяльність така, за допомогою якої дана особа бере участь в житті суспільства і яка служить йому головним джерелом матеріальних засобів до існування...», але за умови, що ця діяльність «... визнається за професією особистою самосвідомістю даної особи».

У сучасних наукових дослідженнях немає єдиного погляду на визначення поняття «професія», воно багатозначне. Це дозволяє говорити про професію як про складне явище, що містить соціальну, економічну, правову, психологічну і фізіологічну складову. Так, А. Маркова у своїй роботі «Психологія професіоналізму» розглядає професію з точки зору суспільства в цілому і з точки зору конкретної людини [3]. По-перше, вона визначає професію як систему професійних завдань, форм і видів професійної діяльності, професійних особливостей особистості, що можуть забезпечити задоволення потреб суспільства в досягненні потрібного суспільству значущого результату, продукту. Професія як соціально зафіксована сфера можливого здійснення трудових функцій існує у формі безлічі «трудова постів», розподілених у суспільстві. По-друге, автор під професією розуміє діяльність, за допомогою якої індивід бере участь у житті суспільства і яка служить йому головним джерелом матеріальних засобів до існування. Для конкретної людини професія – це соціально зафіксована суспільством сфера її можливих трудових дій, для виконання яких вона повинна володіти певними знаннями і навичками, мати відповідні здібності й професійно важливі якості. Професія для людини є джерелом існування і засобом особистісної самореалізації. Відповідно, у своїй діяльності індивід орієнтується на норми, цінності й думки даної соціальної спільноти.

Е. Климов виділяє кілька варіантів значення сутності поняття «професія». На його думку, професію можна розуміти як:

– сферу докладання зусиль людини;

– спільність людей, зайнятих працею певного роду і приблизно однакового провідного способу життя;

– кваліфікацію людини (суб'єкта праці), ступінь її підготовленості;

– систему, що історично розвивається;

– реальність, що творчо формується суб'єктом праці;

– процес реалізації людиною певних функцій, діяльність [4].

У науковій літературі професія розглядається переважно в останньому з перерахованих вище смислів, як діяльність. Саме в професійній діяльності реалізуються інші значення поняття «професія», зазначені Е. Климовим. Так, професійна діяльність передбачає деякі перетворення реальності суб'єктом праці, що вимагає застосування його сил (фізичних, духовних, емоційних, особистісних). У результаті цього перетворення дійсності суб'єкт формує нову реальність. Отже, професія – це, передусім, професійна діяльність, особливий вид цілеспрямованої координованої дії, що виникає внаслідок суспільного поділу праці. У ході професійної діяльності суб'єкт задовольняє не тільки власні, а й соціальні потреби, відбувається інтеграція особистісного і соціального значень діяльності.

Основною характеристикою професійної діяльності є її соціальний характер. Провідною

особливістю професійної діяльності є максимальне включення її в соціальний контекст, а це, у свою чергу, спричиняє високу нормативність діяльності, соціальні вимоги до суб'єкта діяльності, до продукту (результату) і процесу праці. У багатьох роботах діяльність представлена крізь призму соціального контексту, який обґрунтований й максимально загально, широко, як суспільство в цілому (Б. Ломов, 1984), навколишній світ (Ю. Стрелков, 1999), і більш конкретно і вузько, як «співтовариство» (М. Коул, 1997), і диференційовано, у вигляді декількох рівнів (Г. Щедровицький, 1987, 1995). Виходячи із цього, професійна діяльність може бути представлена як така, що протікає одночасно на декількох рівнях соціальної системи: мікро- індивід (суб'єкт праці), мезо- «команда» або трудовий колектив, професійне співтовариство, макрорівні – соціум як споживач праці суб'єкта діяльності.

Підкреслюючи соціальну спрямованість професійної діяльності, професію можна розглядати з точки зору суспільства і з точки зору суб'єкта діяльності. З позиції соціуму професія розглядається як система професійних завдань, форм і видів професійної діяльності, професійних особливостей особистості, що можуть забезпечити задоволення потреб суспільства в досягненні потрібного суспільству значущого результату, продукту. З точки зору суб'єкта, професія – це діяльність, за допомогою якої реалізуються активні соціально спрямовані дії, що свідомо перетворюють і навколишнє середовище, і саму людину, виступаючи і процесом, і результатом суспільних відносин.

Аналізуючи різноманітні погляди на класифікацію професій (Е. Климов, С. Кузнецов, А. Маркова, А. Осницький), варто зазначити переваги класифікації, запропонованої Е. Климовим. У ній на підставі предмета праці виділені такі типи професій, що є основними: «людина – техніка (і нежива природа)», «людина – жива природа», «людина – художній образ», «людина – знакова система» і «людина – людина» [4, с. 10]. Успішність трудової діяльності багато в чому залежить від «діяльнісно-сислової єдності», яка полягає в поєднанні ціннісно-сислового (формування життєвих сенсів) і предметно-дієвого (вибір адекватної за змістом діяльності) її аспектів. Наявність цієї єдності набуває великого значення, коли мова йде про соціально спрямовану професійну діяльність у сфері «людина–людина», оскільки для даного виду професій предметом трудової діяльності є людська особистість.

Важливість і необхідність усебічного вивчення професій типу «людина - людина» пов'язана з розповсюдженням соціономічних професій у сучасному суспільстві: з представниками цих професій люди мають справу в різних сферах соціальної практики. У діяльності будь-якого фахівця в галузі професій «людина–людина» центральне місце належить впливам на інших людей і цілеспрямованій взаємодії з ними. Діяльність у професіях соціономічного типу орієнтована на інших людей (або групи), які володіють власною активністю, що оцінюють, сприяють або протистоять діям суб'єкта впливу. Ю. Якуніна вважає, що специфіка соціономічних професій полягає в тому, що людина або спільність людей тут не постають як соціальне середовище, умова діяльності, а розглядаються в якості об'єкта і предмета діяльності. Ця думка є досить дискусійною, адже сучасні підходи до зазначеної проблеми вимагають усвідомлення сутності процесу впливу соціального оточення на розвиток і формування особистості крізь призму «філософії» конкретної людини та її культури і свідчать, що з об'єктом взаємодії не тільки безпосередній суб'єкт діяльності, а й інші люди, що позначаються як «спільнота».

Незважаючи на те, що напрями підготовки означених професій перебувають у різних галузях знань, інтегровальними в них є:

- соціономічна сфера діяльності;
- комунікативно-соціальний простір, адже спілкування виступає як засіб реалізації ділового безпосереднього або опосередкованого контакту;
- метою професійної діяльності є моделювання в різних сферах соціальної взаємодії для допомоги й підтримки;
- людина або соціум постають не лише як соціальне середовище, а і як об'єкт і предмет діяльності.

Об'єднувальним фактором для представників соціономічних професій є наявність різних форм соціальних зв'язків, що реалізуються в обміні діяльністю, інформацією, досвідом, здібностями, уміннями, навичками та у взаємному впливі людей, соціальних спільнот, системи взаємообумовлених соціальних дій. Саме тому за Л. Бурковою соціономічні професії – «це професії, що вирішують професійні завдання, пов'язані з соціальними стосунками в суспільстві, зміст яких зосереджено на їх розвитку, регуляції, дослідженні соціальних закономірностей та тенденцій, збереженні,

трансформації історично визначених і прийнятих у суспільстві форм культури й традицій на всіх рівнях соціальної взаємодії: психолог, педагог, соціальний педагог, соціальний працівник, журналіст, політолог, соціолог, юридичні професії» [5, с. 72]. Предметом професійної діяльності фахівця соціономічного профілю постає соціальна взаємодія, а змістом – різні аспекти її відтворення в суспільстві. Соціономічні професії відрізняються відсутністю жорстких і єдиних вимог до продукту праці, самого процесу професійної діяльності. Одночасно із цим до представників цих професій пред'являються підвищені вимоги, оскільки об'єктом праці є інші люди.

Аналізуючи предмет праці представників соціономічних професій, С. Сорокоумова зазначає, що в якості критеріїв, що дозволяють віднести професію до групи соціономічних, виступають: цілі діяльності (наприклад, управління, оцінювання, контроль, виховання, обслуговування); засоби діяльності (вербальні, невербальні форми впливів, опосередковані та безпосередні контакти); умови праці (техніко-економічні, режимно-гігієнічні, соціально-психологічні), функції, що здійснюються працівником. У зв'язку з особливим об'єктом праці у фахівців соціономічних професій виникають і відповідні функції [6, с. 187]. У якості основних і найбільш важливих функцій працівника професій типу «людина-людина» необхідно розглядати оцінку стану соціальних об'єктів, керівництво людьми, різні види соціального впливу – навчання, виховання, захист, допомога, обслуговування тощо, отже, саме ті, що характеризуються соціальною взаємодією із суб'єктами праці. Значно розширює уявлення про соціономічні професії з погляду їхнього функціонального змісту тлумачення Л. Буркової: «соціономічні професії – це професії, які впливають на соціальну взаємодію через соціальну організацію, соціальне управління, соціальне дослідження, створення механізмів соціального розвитку, корекцію (регуляцію), соціальну підтримку, трансформацію, формування соціальних стосунків на всіх суспільних рівнях та створення соціальних систем» [5, с. 70]. Авторка виділяє як провідні у діяльності фахівців соціономічної сфери такі функції: організаційну, управлінську, науково-дослідну, розвивальну, корекційну, підтримувальну, проєктивну, комунікативну.

Соціономічні професії припускають особливий тип взаємодії, так звану «поведінку, що допомагає». К. Роджерс називає такі відносини, в яких «... хоча б одна зі сторін має намір сприяти іншій стороні в особистісному зростанні, розвитку, кращої життєдіяльності, в умінні співпрацювати з іншими». Дослідники відносять діяльність, що допомагає, до просоціальної активності, що розуміється як діяльність, що приносить користь іншій істоті. Отже, діяльність, що допомагає, – це взаємодія між людьми, в основі якої лежать відносини, що допомагають [7].

Виділяють структуровану і неструктуровану діяльність, що допомагає. До неструктурованої діяльності належать дружба, сім'я, суспільство (наприклад, у формі груп самопомогі). До структурованої відноситься така діяльність, як професійна і волонтерська робота. Особливістю соціономічних професій є те, що діяльність, що допомагає, стає головним елементом професійної діяльності. Тобто неструктурована допомога стає структурованою (інакше кажучи, що діяльність, що допомагає, стає професією, що допомагає), коли суб'єкт діяльності, що допомагає, починає усвідомлено і цілеспрямовано застосовувати спеціальні знання і навички. Отже, це діяльність, при якій професійні знання і навички усвідомлено використовуються для безпосередньої соціальної взаємодії з людиною – об'єктом допомогальної діяльності з метою сприяння їй в особистісному зростанні, розвитку, кращої життєдіяльності, в умінні ладити з іншими. Головними характеристиками соціономічних професій є те, що фахівець на основі власного особистого досвіду і пізнання оточуючих може допомогти вирішити проблеми іншої людини, на яку спрямована його діяльність. А. Бачуріна, аналізуючи модель фахівця професії, що допомагає, представляє його як «найбільш компетентного, обізнаного, що може розібратися в складних ситуаціях, що породжують як виникнення об'єктивних обставин, що порушують життєдіяльність людини, групи, суспільства, так і появу суб'єктивного їх відображення (труднощів)» [8, с. 215]. Професії допомогального типу за класифікацією Л. Шафранової належать до професій «вищого типу», своєрідність яких полягає в тому, що результат діяльності залежить від самого суб'єкта діяльності, визначається особливостями і властивостями його особистості, соціальною спрямованістю, що є «інструментом» роботи. У будь-якому випадку така професійна діяльність має всі ознаки просоціальної (від лат. *pro* – дія в інтересах будь-кого і *socialis* – суспільний) дії, що розуміється як процес взаємного впливу, спрямованого на благо одного, кількох або всіх учасників взаємодії і може виявлятися у таких формах, як допомога, альтруїстичні вчинки, вияви турботи та піклування, емпатичне вислуховування, волонтерська діяльність тощо [9, с. 251]. Просоціальна активність представників соціономічних професій є формою

взаємодії та особистісного волевиявлення, в якій опредметнюється прагнення людини бути корисною іншим, реалізувати можливість працювати на благо іншого та розвивати добро в собі і навколо себе.

Виходячи з вищесказаного, можна констатувати, що особливий тип взаємодії представників соціономічних професій передбачає так звану «поведінку, що допомагає», спрямовану на вирішення проблем окремого індивіда або групи в цілому за допомогою професійних знань і навичок, покращує процес залучення до суспільства, засвоєння окремим індивідом або групою системи знань, норм співжиття і форм соціального контролю, статусу і ролі, що сприяє нормальному співіснуванню в межах соціальної організації. Професійна діяльність фахівців соціономічних професій є проявом просоціальної активності, що набуває характеру діяльності (стає вмотивованою, усвідомленою і осмисленою); у ній переважають суб'єкт-суб'єктні взаємодії, процеси перетворення світу людських відносин, у зв'язку із чим вона стає максимальною особистісною; предметом діяльності в цих професіях є група або окрема людина; засобом – сама людина, її психічні або особистісні властивості й здібності; умови професійної діяльності в зазначених професіях пов'язані з підвищеною моральною відповідальністю. Кінцевою метою діяльності, що допомагає, є досягнення певного результату, при якому вирішується проблема індивіда або групи за допомогою встановлення певного контакту з клієнтом (людиною або групою, на яких спрямована діяльність) і впливу на нього. Отже, професійна діяльність представників соціономічних професій базується на соціальній взаємодії як формі взаємодії осіб, соціальних спільностей, верств, груп, за якою систематично здійснюється їхній вплив один на одного, реалізується соціальна дія кожного з партнерів, досягається пристосування дій одного до дій іншого, певний ступінь солідарності або згоди між ними.

Висновки. Таким чином, проведений аналіз дозволяє зробити узагальнення: базовими характеристиками соціономічних професій як соціально спрямованої діяльності є:

– наявність взаємодії, що передає характер і зміст стосунків між людьми і соціальними групами як постійними носіями якісно різних видів діяльності, що відрізняються за соціальними позиціями (статусами) і ролями (функціями) незалежно від того, в якій сфері життєдіяльності має місце взаємодія, вона завжди соціальна за своїм характером, адже висловлює зв'язок між індивідами і групами індивідів; зв'язок, опосередкований цілями, які кожна зі сторін переслідує;

– просоціальна активність особистості фахівця, що бере початок у повсякденному житті, однак, така, що успішно перетворилася через комплекс мотивів на професійну діяльність відповідно до цілей просоціальної поведінки;

– спрямованість діяльності фахівця на досягнення таких гуманістичних і суспільних ідеалів, як добробут, здоров'я, висока якість життя, ефективний розвиток індивідів і груп в різних формаціях індивідуального та соціального життя, тобто орієнтованість на вирішення суспільних проблем, у тому числі проблеми соціалізації через досягнення повної дієздатності особистості в суспільних відносинах (формування соціальних якостей, цінностей, знань, умінь, навичок), розвиток вроджених, природних сил індивіда шляхом ефективної соціалізації особистості.

Отже, сутність соціономічних професій як соціально спрямованого виду діяльності полягає в забезпеченні нормального соціального функціонування особистості (групи, суспільства) і суттєвому покращенні її взаємозв'язків, досягненні гармонії в системі «людина–середовище», оптимізації соціальних і особистісних відносин.

Список використаних джерел та літератури

1. Немов Р. С. Общая психология: Краткий курс / Р. С. Немов. – СПб. : Питер, 2009. – 304 с.
2. Якунина Ю. Е. Субъективные критерии эффективности профессиональной деятельности в профессиях типа «человек-человек» : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.03 / Ю. Е. Якунина. – Москва, 2004. – 175 с.
3. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М. : Знание, 1996. – 230 с.
4. Климов Е. А. Психология профессионала / Е. А. Климов. – М. : Издательство «Институт практической психологии», Воронеж : НПО «МОДЭК», 1996. – 400 с.
5. Буркова Л. В. Визначення класу соціономічних професій / Л. В. Буркова // Практична психологія та соціальна робота. – 2010. – № 7. – С. 68–73.
6. Сорокоумова С. Н. Специфика профессиональной деятельности специалистов помогающих профессий / С. Н. Сорокоумова, В. П. Исаев // Педагогическое образование в России. – 2013. – № 4. – С. 186–190.
7. Гришина Н. В. Помогающие отношения: профессиональные и экзистенциальные проблемы / Н. В. Гришина // Проблемы самореализации личности / под ред. Е. Ф. Рыбалко, Л. А. Коростылевой. – Выпуск 1, СПбГУ, 1997.

8. Бачурина А. В. Помогающие профессии в контексте компетентного подхода / А. В. Бачурина // Ученые записки Забайкальского государственного университета. Серия : философия, социология, культурология, социальная работа. – 2011. – № 4. – С. 211–217.

9. Наконечна М. М. Просоціальна взаємодія як діалог : збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – с. 248–257.

Людмила Ивановна Мищик,
доктор педагогических наук, профессор,
заведующая кафедрой социальной педагогики
и социальной работы
Глуховского национального педагогического
университета имени Александра Довженко,
e-mail: kaf_soc.ped@i.ua

Татьяна Николаевна Тюльпа,
кандидат педагогических наук, доцент
кафедры социальной педагогики
и социальной работы
Глуховского национального педагогического
университета имени Александра Довженко,
e-mail: tyulpatnt@gmail.com

ОБОСНОВАНИЕ СУЩНОСТИ СОЦИОНОМИЧЕСКИХ ПРОФЕССИЙ КАК СОЦИАЛЬНО НАПРАВЛЕННОГО ВИДА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье представлен анализ возможностей социономических профессий, в которых важнейшая и основная характеристика субъекта труда – социальная направленность. Раскрыт их уровень социального назначения, общественная обусловленность и степень включения в социальный контекст общества. Характеризуется социальное взаимодействие как предмет профессионального влияния представителей социономических профессий, которое определяет характер и содержание отношений между людьми и социальными группами. Рассматривается такая особенность социономических профессий, как «помогающая деятельность», что становится главным элементом профессиональной деятельности специалиста.

Ключевые слова: специалисты социономических профессий, социальная направленность, помогающая деятельность.

Liudmyla Mishchuk,
doctor of pedagogical sciences, professor
socialpedagogyandsocialworkdepartment
OleksandrDovzhenkoHlukhiv
National Pedagogical University,
e-mail: kaf_soc.ped@i.ua

Tetiana Tiulpa,
candidate of pedagogical sciences,
associate professor at the social pedagogy
and social work department
OleksandrDovzhenkoHlukhiv
National Pedagogical University,
e-mail: tyulpatnt@gmail.com

ESSENCE FOUNDATION OF SOCIONIC PROFESSIONS AS SOCIALLY DIRECTED KIND OF ACTIVITY

***Introduction.** Due to the profound ideological and socioeconomic changes taking place in our country, the significance of the professions of sociological type, which is closely connected with the personality, identity, sense of life, and mission, has increased dramatically. A study of the source foundation revealed a significant interest in identifying various aspects of the problem. Problems of social orientation of socionic professions were partially violated in the works of many scholars, but they did not become the subject of separate attention.*

***Purpose.** It is necessary to analyze the level of social purpose, social orientation and the degree of inclusion into the social society context for reason of the insufficient investigation and analysis of the possibilities*

of socionic professions as socially directed kind of activity.

Methods. *Socionic professions is an extensive class of occupations (psychologists, teachers, social workers etc.), which includes all those areas of professional activity, where the main subject of work is another person, and the most important and basic characteristic of the activity subject is the social direction of such activity. Today, the appointment of the socionic specialist, his social status and requirements for his professional qualities are radically changing. Analyzing the essence of a socionic specialist who is capable of realizing broad socio-cultural activities in an open social environment, we can not ignore the tendencies, ideas and views that emerged in science regarding their professional activities in the context of solving social problems of personality and society.*

Results. *Activity - this is a special form of active attitude of man to the outside world, the content of which is its expedient change and transformation. Among the various types of human activities a special place is occupied by the professional and labor activity, which creates the basic form of the subject social activity. The main characteristic of the professional activity is its social character. The importance and necessity of a comprehensive study of professions such as «human-human» is associated with the wide spread of socionic professions in modern society: people of these professions deal with various spheres of social practice. The subject of socionic specialist professional activity is social interaction, and content is presented by various aspects of its reproduction in society. A special type of interaction between representatives of socionic professions includes the so-called «helping behavior», which is aimed at solving the problems of an individual or a group as a whole through the use of professional knowledge and skills, improves the process of involvement into society and the learning norms of cohabitation and forms of social control by a particular individual or knowledge system group.*

Originality. *The basic characteristics of socionic professions as socially directed activities are:*

- *the presence of interaction that express the nature and content of relations between people and social groups as permanent carriers of qualitatively different types of activity, which differ in social positions (statuses) and roles (functions), regardless of the area in which life activity has interaction, it is always social in its nature, as it expresses the connection between individuals and groups of individuals; communication that is mediated by the goals pursued by each of the interacting sides;*

- *the prosocial activity of the specialist personality which originates in everyday life, however, that is successfully transformed through a complex of motives into professional activity; in accordance with the objectives of social behavior;*

- *the focus of the specialist's work on the achievement of such humanistic and social ideals as welfare, health, high quality of life, effective development of individuals and groups in various formations of individual and social life, that is, orientation towards solving social problems, including problems of socialization through achievement the full capacity of the individual in social relations (the formation of social qualities, values, knowledge, abilities, skills), the development of the innate, natural forces of the individual through the effective socialization of the person.*

Conclusion. *So, the essence of socionic professions as a socially directed kind of activity is to provide and / or restore the normal social functioning of the individual (group, society) and significantly improve its interrelationships, achieve harmony in the «human-environment» system, and optimize social and personal relations.*

Keywords: *specialists of socionic professions, social direction, helping activity.*

References

1. Nемов R. S. Obshchaia psikhologhiya : Kratkykurs / R. S. Nемов. – SPb. : Pyter, 2009. – 304 s.
2. Yakunina Yu. E. Sub'ektivnyie kriterii effektivnosti professionalnoy deyatelnosti v professiyah tipa «chelovek-chelovek»: Dis. ... kand. psihol. nauk : 19.00.03 Moskva, 2004. – 175 s.
3. Markova A. K. Psihologiya professionalizma. – M.: Znanie, 1996. – 230 s.
4. Klimov E. A. Psihologiya professionala. – M.: Izdatelstvo «Institutprakticheskoy psihologii», Voronezh: NPO «MODEK», 1996. – 400 s.
5. Burkova L. V. Vyznachennia klasu sotsionomichnykh profesii / L. V. Burkova // Praktychna psikhologhiia ta sotsialna robota. – 2010. – №7. – S. 68–73.
6. Sorokoumova S. N., Isaev, V. P. Spetsifika professionalnoy deyatelnosti spetsialistov pomogayuschih professiy / S.N. Sorokoumova, V.P. Isaev //Pedagogicheskoe obrazovanie v Rossii. – 2013. - №4. – S. 186-190.
7. Grishina N. V. Pomogayuschie otnosheniya: professionalnyie i ekzistentsialnyie problemyi // Problemyi samorealizatsii lichnosti, pod red. E.F.Ryibalko, L.A.Korostylevoy, vyipusk 1, SPbGU, 1997.
8. Bachurina A. V. Pomogayuschie professii v kontekste kompetentnostnogo podhoda // Uchenyie zapiski Zabaykalskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: filosofiya, sotsiologiya, kulturologiya, sotsialnayarabota. 2011. № 4. S. 211–217.
9. Nakonechna M. M. Prosotsialna vzaiedodiia yak dialoh. Zbirnyk naukovykh prats K-PNU Imeni Ivana Ohienka, Instytutu psikhologii imeni H.S.Kostiuka NAPN Ukrainy s. 248 – 257.

Отримано редакцією 13.10.2017 р.